

2021 metų pabaigoje „Ūkininko patarėjas“ išspausdino mano pastabas apie Žemės ūkio ministro darbą, atsiribojimą nuo socialinių partnerių ir ES paramos verslui kaime eliminavimą. Tuo pat metu buvo daug nepasitenkinimo Žemės ūkio ministerijos valdininkais iš žemės ūkio srityje veikiančių asociacijų, pareiškusių K. Navickui nepasitikėjimą ir pasiūliusių jam atsistatydinti. Kaip parodė tolesni įvykiai, mūsų pastabos ministrui buvo nė motais, o su žemdirbių organizacijomis buvo bandoma laviruoti, siekiant bet kokiais būdais išsaugoti savo vietą – priimti nauji viceministrai, kartu su aplinkosaugininkais važiuota net ir ten, kur ministrui tikrai nereikėtų. Bet ko nepadarysi, vardan šiltos vietos.

2021 metų paskutinėmis dienomis visa Žemės ūkio ministerija plušo prie **Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginio plano** kūrimo. Jame atsispindėjo visi ministro kaprizai, kurių jis neslėpė nuo tos dienos, kai užėmė taip jo branginamą kėdę. Negaliu kalbėti apie žemdirbių, miškininkų asociacijų nepasitenkinimo Strateginiu planu priežastis, nes mažai apie tai žinau. Tačiau aiškiai mačiau, kaip K. Navickas stengiasi pribaugti verslą kaimo vietovėse arba tai, kas iš jo liko jam „padirbėjus“ vienerius metus. Kelis kartus bendravau su juo susitikimuose verslo kaimo vietovėse klausimais, gavau pažadų, kad „bus atsižvelgiama į pastabas“, kad mums rūpimiems klausimams spręsti bus skirtas kuratorius – viceministras, „kuris tikrai įsigilins“. Deja, iš Strateginiame plane numatytų priemonių verslas kaime dingo, kaip „klasė klasių kovoje“.

Visiems, kas supranta kaimo specifiką, aišku, kad verslo vystymas kaime lygiai toks pat svarbus kaip ir žemės ūkio vystymas. Apie tai rašoma visuose Europos Komisijos reglamentuose, programose, strategijose. Tai buvo aišku ir visoms Lietuvos vyriausybėms. Kiekvienais metais verslo kaime priemonėms buvo skiriama vidutiniškai daugiau nei 20 mln. eurų įvairiais programiniais laikotarpiais – BPD, 2007-2013, 2014-2020. Tačiau tai buvo visiškai nesvarbu naujamam ŽŪ ministrui. Pasityčiojęs spaudoje iš vieno kito gal ir nevykusio verslo projekto, jis visiškai sunaikino priemonę „Parama ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse“, kuri turėjo didžiulį populiarumą kaimo jaunimo tarpe. Sunaikinęs jaunimo galimybes kurti verslą kaime, K. Navickas su pavaldiniais ėmėsi tramdyti ir verslo kaime plėtrą, mažindamas jai skirtas ES lėšas.

Tuo jis neapsiribojo ir pateikė Europos Komisijai **Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginį planą, kuriame neliko net užuominų apie paramos verslui kaime skatinti planavimą.**

Peržiūrėjus tą planą, aiškiai matėsi, kad Europos Komisija tikrai negali jam pritarti, nes jame visiškai neatsižvelgiama į 2020 m. gruodžio 23 d. patvirtintą Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą 2020/2220. Ministras, į naująjį savo postą atėjęs tomis pačiomis dienomis tikriausiai nėra perskaitęs net šio pagrindinio Europos Sąjungos šalims

ekonominio dokumento preambulės, kurios 22 punktą yra toks: “.... Bent 55 proc. papildomų išteklių turėtų būti skirta priemonėms, kuriomis skatinama ekonominė ir socialinė plėtra kaimo vietovėse, t. y. investicijoms į materialųjį turtą, ūkių ir verslo plėtrą, paramai pagrindinėms paslaugoms bei kaimų atnaujinimui...”. Kai taip domimasi Europos Sąjungos dokumentais, natūralu, kad reikės taisyti viską iš pagrindų.

Prieš keletą dienų Žemės ūkio ministerija gavo Europos Komisijos pastabas. Bandyta jas sušvelninti, ministerijos puslapyje abstrakčiai nurodant, kad EK pasiūlė daugiau „**dėmesio skirti žaliajai sektoriaus politikai, tvaresniems gamybos būdams, kaimo gyvybingumui ir skaitmenizavimui...**”. Tačiau, gavus visas Europos Komisijos pastabas, atsiveria tikrasis vaizdas apie Strateginio plano lygį. Pastabose aiškiai ir nedviprasmiškai rašoma - Lietuvos pateiktas Strateginis planas nepakankamai prisideda prie kaimo socialinės ir ekonominės struktūros stiprinimo. Lietuva neaprašė poreikių, susijusių su kaimo vietovių plėtra ir socialine įtrauktimi. Ir svarbiausia, apie ką visus metus bandėme aiškinti ministrui ir atsakingiems ministerijos darbuotojams – planas nenustato siektinų reikšmių rodikliams R.37 „Augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse“ ir R.42 vertės „Socialinės įtraukties skatinimas“. O iš kur šie siektini rodikliai galėjo atsirasti, kai jie tendencingai ignoruojami.

Mes visus metus rodėme ministro požiūrio į kaimo verslą trūkumus, rašydami raštus Premjerei, Žemės ūkio ministrui – visos lėšos buvo planuojamos skirti tik žemės ūkiui kaime. Žemės ūkio ministerija be skrupulų bandė sulaužyti daugelį metų funkcionavusią verslo kaimo vietovėse kūrimo ir plėtros sistemą. Rašėme, kad dėl tokios nekompetencijos Lietuva neteks 2500 darbo vietų (pagal paramos verslui priemones kas metus buvo sukuriama po 500 naujų darbo vietų), ne mažiau kaip 1 mlrd. Eur pajamų (2014-2020 m. laikotarpyje pagal paramos verslui priemonių projektus kas metus buvo gaunama vidutiniškai po 200 mln. Eur pajamų), apie 200 mln. verslo subjektų sumokamų mokesčių. Pasinaudodami ES parama, verslininkai, gavę 200000 eurų dydžio paramą, sukurdavo mažiausiai 4 darbo vietas, o po kelių veiklos metų ir dešimtis darbo vietų. Kasmet verslui kaime buvo skiriama maždaug po 20 mln. eurų ES paramos, tiek pat pridėdavo patys verslininkai ir kaime plėtėsi smulkūs medienos apdirbimo, statybos, remonto, kaimo turizmo ir kitų paslaugų verslai, pakeitę daugelio kaimų ir miestelių veidą, nes tie patys verslininkai padėjo keisti infrastruktūrą kaimo vietovėse, padėjo kaimo kultūros, švietimo, sporto entuziastams.

Daugelyje Europos šalių didžiulės lėšos skiriamos tam, kad jaunimas kurtų verslus kaime nepergyvenama, jei išlieka tik 5 -10 proc. sėkmingų. Į tai žiūrima kaip į procesą, generuojantį naują verslininkų kartą, galinčią atvesti šalį į aukštesnį ekonominį lygį. Nėra Europos Sąjungoje šalių, kurios neskirtų paramos verslo kūrimo ar skatinimo kaime priemonei. Tačiau Lietuvoje ministras per vienerius metus gali nuimti dešimtis milijonų eurų

iš vienos veiklos srities ir permesti ją į kitą sritį, jam labiau patinkančią. Vis gi, greičiausiai reikės ministrui grįžti atgal – EK pastabose Lietuva kviečiama apsvarstyti galimybę įtraukti paramą verslo pradžiai, siekiant toliau patenkinti kylančius verslo poreikius kaimo vietovėse arba paaiškinti, kaip paslaugų kaime poreikiai bus sprendžiami už BŽŪP ribų finansuojant juos kitais fondais.

Ką dabar jis darys, gavęs Europos Komisijos pastabas? Žinant jo užsispyrimą ir nemeilę verslui, manau, toliau aiškins, kad Žemės ūkio ministerijai prioritetas yra žemės ūkio gamyba. Ir toliau neskaitys Europos reglamentų ir dokumentų. Ir nieko jam už tai nebus. O gal bus?

